

تاریخچه و سابقه گزینش

انتخاب واژه ای است برخاسته از ویژگی اراده و اختیار که خداوند در وجود انسان به عنوان یکی از تجلی های تفاوت انسان با سایر موجودات، نهاده است. حس تمایز در وجود انسان، وی را به سوی مطلوب هدایت می کند و او را از انحراف به مسیرهای متعالی سوق می دهد. در میان انواع انتخاب ها گزینش و انتخاب نیروی انسانی از اهمیت بسیاری برخوردار است. مفهوم گزینش در تاریخ بشری از قدمتی طولانی شاید به زمان خقلت آدمی باز گردد. انسان در مقاطع مختلف زندگی خود همواره دست به گزینش های متفاوت می زند؛ از انتخاب کلمات برای سخنان خود گرفته تا گزینش غذا، لباس و همسرو یا حتی انتخاب کارگر و یا کارفرما. البته معیار در گزینشهای فوق نقشی اساسی دارد.

گزینش به مفهوم انتخاب کارگزار دولتی یا مستخدمین دولت به زمان تاسیس دولت- شهرها در یونان پیش از میلاد و بعدها با ایجاد و گسترش نظام دولت-ملتی در دنیا در اواخر قرن ۱۸ بعد از میلاد باز می گردد. بسیاری از پادشاهان، روسای ایالتها و سران دولتها تلاش داشته اند تا معتمدترین و وفادارترین افراد را به خود (در زمان نظام دولت- پادشاهی) و آرمان ملت و دولت (در زمان دولت ملتی) را بکار گمارند. پیامبران الهی، ائمه و رهبران مذهبی نیز همواره بر این موضوع تاکید داشته و شخص پیامبر اسلام (ص) و حضرت علی (ع) بعنوان کسانی که در صدر حکومت اسلامی بوده اند، فرازهایی را در چگونگی گزینش کارگزاران دولتی ابراز داشته اند. امام علی (ع) در این باره می فرمایند در امور کلوکنان خود بیانیدش و پس از آزمایش به کارشان گمار و با میل شخصی و بدون مشورت با دیگران آنان را به کارهای مختلف وامدار، زیرا نوعی ستمگری و خیانت است.

اما گزینش به مفهوم علمی آن (استفاده از علوم دیگر جهت انتخاب افراد برای یک شغل دولتی یا خصوصی) به جنگ جهانی اول باز می گردد. با گسترش علوم چون روانشناسی و ریاضی از یکسو و همچنین تلاش در جهت تحقق کاملتر اهداف سازمانی در نتیجه رقابت میان سازمانی و همچنین افزایش فساد اداری نظیر سرقت در محل کار، خشونت، کارگریزی، غیبت از کار و ... از سوی دیگر، فرایند گزینش بعنوان یک ضرورت در روند استخدام افراد جدید و همچنین ارتقای آنان در سلسله مراتب اداری و سازمانی تبدیل گشته است. امروزه تقریباً در تمام دنیا اعم از سازمانهای دولتی و غیر دولتی، به گزینش بعنوان یک ضرورت نگریسته می شود که ابزارهای آن نیز در تمامی نقاط جهان یکسان می باشند. اهمیت گزینش تا آنجا پیش رفته است که بنگاه های خصوصی و حرفه ای زیادی در زمینه گزینش افراد در کشورهای غربی با کارکردهای کشوری، منطقه ای و جهانی، تاسیس شده اند که سازمانها و شرکتهای خصوصی و غیر دولتی را در امر استخدام افراد یاری می دهند.

گزینش عبارت است از تحقیق، استعلام، آزمایش و مصاحبه با متقاضیان استخدام یا ورود به دانشگاه یا ادارات، که در نتیجه این تحقیقات و مصاحبه ها صلاحیت اخلاقی، اعتقادی و سیاسی متقاضی بررسی می شود و افرادی که حائذ شرایط قانونی نباشند حذف می شوند.

در ایران هرچند که تفتیش عقاید طبق نص صریح ماده ۲۳ قانون اساسی ممنوع است، قانونی به نام "قانون گزینش" وجود دارد و طبق ماده ۳ این قانون "ارکان گزینش" کشور عبارتند از:

۱- رئیس جمهور ۲- هیأت عالی گزینش ۳- هیأت های مرکزی گزینش ۴- هسته های گزینش